

Необхідність застосування ефективної організаційно-економічної модернізації підприємств харчової промисловості є, на нашу думку, першочерговим завданням сьогодення. За переконанням О. Попової, як і автора даного дослідження, стрімке зростання чисельності населення планети вимагає суттєвого збільшення виробництва продовольства. Якщо у 2000 році населення планети становило 6,1 млрд. осіб, то, за прогнозами вчених у 2025 воно буде 8,5 млрд., а у 2050 – 9 млрд. осіб. У той же час, за останні 50 років світовий попит на продовольство збільшився в 4 рази. Дана ситуація посилила продовольчу кризу на планеті, створює умови для недоїдання населення, а стрімке підвищення цін на продовольство призвело до збіднення людей. Тому, неблагополучний стан із забезпеченням продовольством, актуалізував необхідність розроблення нового курсу глобальної продовольчої політики [6, с.47].

Підсумовуючи зазначені вище та розглянуті питання, відмітимо, що наукові дослідження в галузі виробництва продуктів харчування є нагальною необхідністю, адже їх мета - це уникнення загроз і ризиків як світової, так і національної продовольчої кризи.

Поширення впливу процесів глобалізації, інтеграції та монополізації на формування вітчизняної конкурентоспроможної економіки зумовлює необхідність розроблення нових підходів до розв'язання та оцінювання цих проблем, потребує переосмислення та удосконалення конструкції модернізації суб'єктів господарювання у харчовій промисловості України. Саме це питання, на наш погляд, є актуальним дослідженням для визначення перспектив розвитку даної галузі. Аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновки, що у світлі сучасного вектору розвитку стає цілком реальним застосування нових підходів організаційно-економічної модернізації підприємств, що відзначиться зростанням виробництва, і, як наслідок, зменшить масштаби бідності населення та підвищить його благополуччя. Взагалі ж, важливо сформувати нову економічну основу господарських відносин між виробниками та постачальниками сировини, яка за своїм змістом забезпечить цивілізовані конкурентні стосунки між всіма суб'єктами економіки.

Література

1. Швиданенко О.А. Основні тенденції трансформації глобальної конкурентоспроможності / О.А. Швиданенко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №3. – С.46-55.
2. Пушкар М.С., Пушкар Р.М. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту: [монографія] / М.С. Пушкар, Р.М. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 370 с.
3. Нагорний Є.В. Ефективність діяльності підприємств цукрової і спиртової промисловості в Україні / Є.В. Нагорний // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. - №3. – с.12-14.
4. Школьник І.О., Семенов А.Ю. Взаємодія інститутів фінансового посередництва з реальним сектором економіки / І.О. Школьник, А.Ю. Семенов // Фінанси України. – 2011. - №1. – С.83-93.
5. Хайек Ф.А. Индивидуализм и экономический порядок / Ф.А. Хайек. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libertarium.ru/10099>
6. Попова О. Рационалізація аграрного землекористування як національний пріоритет за посилення глобальних викликів щодо продовольчого забезпечення / О. Попова // Економіст. – 2010. - №12. – С.47-51.

Рецензент докт. екон. наук, професор О.В. Олійник

338.242:332.1

Федяй Н.О., співробітник відділу просторово-економічного розвитку та місцевого самоврядування ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОСТОРОВО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасні наукові підходи до вивчення економічного простору, а зокрема стратегічного управління просторовим розвитком регіонів, потребують вдосконалення, або нового вектору наукового пізнання. В цій статті пропонуємо по-новому поглянути на проблеми цієї сфери, адже досі регіони України не мають дієвих стратегій соціально-економічного розвитку, що в свою чергу гальмує розвиток не лише окремих регіонів а і держави в цілому. Це стосується як регіонального так і муніципального рівня. Сьогодні завдання стратегічного управління просторовим розвитком істотно змінюються, на перший план виступають процеси ефективного місцевого управління та організації

досягнення цілі, а не сама ціль. Ця ситуація, на наш погляд, повинна стати викликом для чиновників – власне стратегічних менеджерів відповідних ієрархічних рівнів, та слугуватиме ефективнішому досягненню цілей регіональних стратегій соціально-економічного розвитку.

Питання та проблеми стратегічного управління просторовим розвитком економіки України актуальні не лише для нашої держави – для всього світу. Наразі розвинені країни практикують укладання та подальший соціально-економічний розвиток згідно стратегій соціально-економічного розвитку на всіх ієрархічних рівнях державного планування та управління. Їх практика переконливо свідчить про дієвість зазначених стратегій та планів, та про позитивний вплив на соціально-економічний розвиток країни в цілому. Останнім часом цій проблематиці присвячують свої дослідження вчені в напрямках: стратегічного планування та управління регіональним розвитком Кондратенко Н.О., Черевко О.В., Тягушева О.Г., Козловський С.В., Кузьміна Ю.Д., Панухник О.В., Довгань Л.С., Каракай Ю.В., Артеменко Л.П., Міщенко А.П. та інші; просторово-економічного розвитку Жук М.В., Плякін А.В., Бистряков І.К., Чернюк Л.Г., Фащевський М.І., Сурніна Н.М., Скорнякова І.В., Трубіна В.С., Пепа Т.В., Владимцев Н.В., та інші.

Метою статті є визначення та обґрунтування системи принципів стратегічного управління просторово-економічним розвитком економіки України. Перш за все необхідно визначити основний понятійний апарат, та головне – об'єкт та предмет дослідження, на які опиратимемось для визначення принципів. Отже об'єктом дослідження є просторово-економічний розвиток регіонів, а предметом – стратегічне планування та управління. Поняття ж принцип, визначимо як принцип (лат. *princĭpium* - початок, основа, походження, першопричина) - підстава деякої сукупності фактів або знань, вихідний пункт пояснення чи керівництва до дій [4, с. 544].

В економіці прийнято вважати принципами сукупність основних положень економічної науки або основних закономірностей господарювання. Принципи стратегічного управління просторово-економічним розвитком регіонів України, на нашу думку об'єднують в собі елементи декількох напрямів економічної науки, а саме: принципи регіональної політики (з державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року) [6]; принципи стратегічного планування [7, с. 421-422]; принципи стратегічного управління [7, с. 186-189]; основні принципи регіонального управління перехідною економікою [2, с. 74-75]; загальні принципи управління [5]; принципи процесного підходу [3].

Перш за все стратегічне управління просторово-економічним розвитком економіки України, це новий погляд на стратегії соціально-економічного розвитку регіонів України. Він полягає в тому, що регіональний розвиток будемо розглядати як просторово-економічний, та з точки зору процесного підходу. Нажаль сьогодні вітчизняні вчені не прийшли до єдиного погляду як на просторово-економічний розвиток, так і до розуміння процесного підходу. Саме тому виникає проблема невідповідності цілей регіональних стратегій соціально-економічного розвитку регіонів України з державною стратегією – відсутність єдиної моделі розробки стратегії, тягне за собою низку проблем.

Наприклад, російський економіст С. Глазьев, даючи рецензію на нещодавно презентовану стратегію економічного і соціального розвитку АР Крим, звернув увагу на невизначеність стратегічних цілей, «які сформульовані як банальні принципи стратегічного планування» [1]. Це свідчить про недосконалість сучасної системи розробки та формування стратегій соціально-економічного розвитку, та про відсутність єдиного підходу до розробки та реалізації стратегій.

Також слід зазначити, що до процесу пізнання просторово-економічного розвитку більшість вітчизняних вчених підходять з територіальної або ресурсної точки зору. У своєму дослідженні ми ж пропонуємо поглянути на просторово-економічний розвиток, і особливо на стратегічне управління просторово-економічним розвитком економіки України як на процеси, що відбуваються саме в економічному просторі України.

Система принципів за якими, на нашу думку, повинна розроблятися стратегія просторово-економічного розвитку регіону представлена на рис. 1.

Визначення та обґрунтування принципів стратегічного управління просторово-економічним розвитком економіки України, базується на основі дослідження сучасних наукових тенденцій. Також вивчення та формування цих принципів передбачає урахування останніх наукових розробок в суміжних галузях економічної науки.

Далі слід зупинитися на роз'ясненні сукупності принципів, що формують, на нашу думку, систему принципів стратегічного управління просторово-економічним розвитком України запропонованої на рис. 1.

Група загальноекономічних принципів.

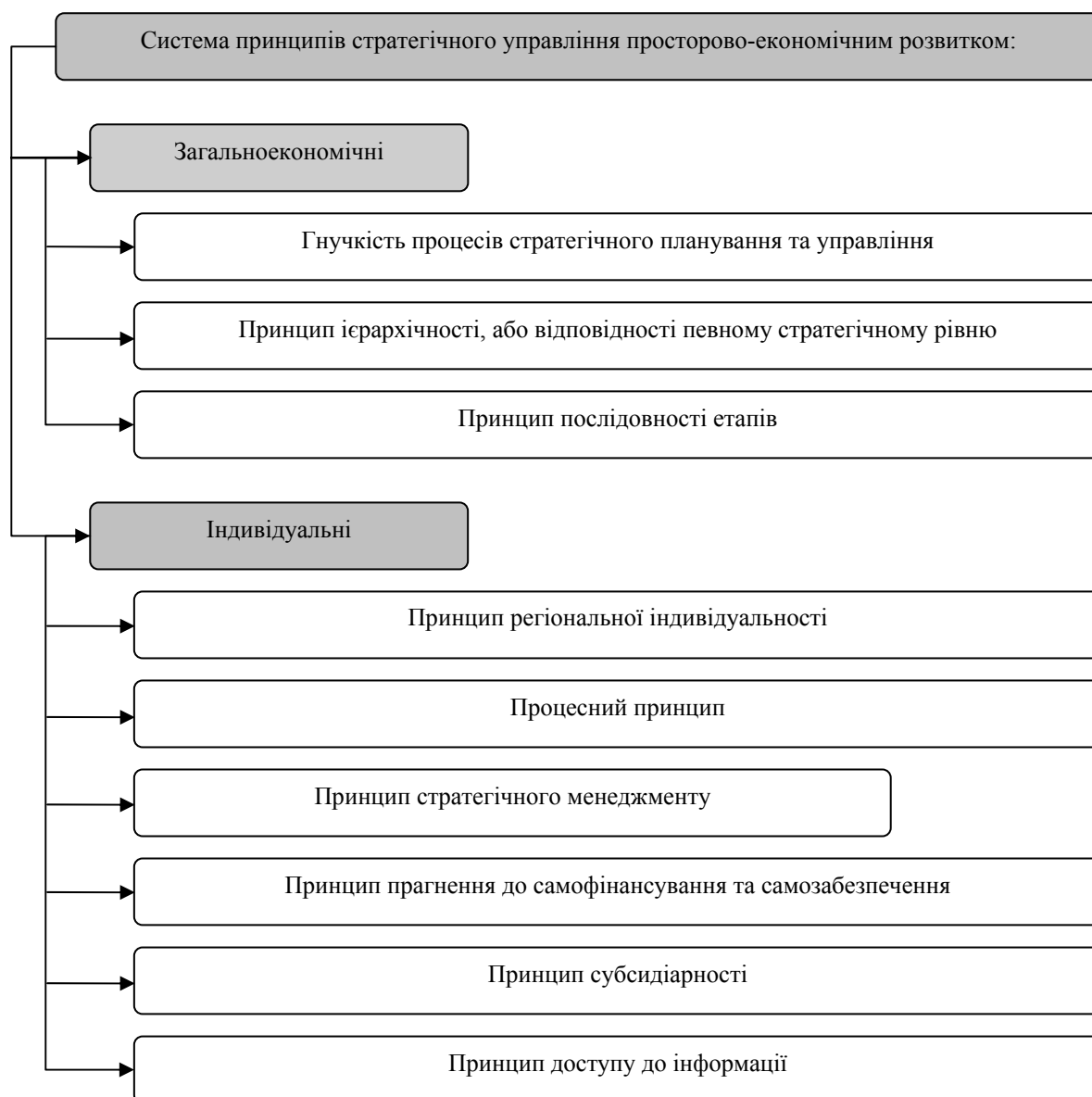

Рис. 1. Система принципів стратегічного управління просторово-економічним розвитком

1. Гнучкість процесів стратегічного планування та управління. В стратегії повинно бути передбачене швидке реагування на зовнішні та внутрішні економічні фактори, на зміни в навколишньому природному середовищі, та трансформація процесів планування та управління згідно цих змін.

2. Принцип ієрархічності, або відповідності певному стратегічному рівню. При створенні стратегії відповідного рівня (національного, регіонального, муніципального або локального) необхідно враховувати цілі та завдання, що не суперечать певному рівню. Чим нижче рівень тим чіткіше визначається ціль та завдання стратегії, враховуються локальні проблеми.

3. Принцип послідовності етапів. При побудові стратегій соціально-економічного розвитку регіону необхідно дотримуватись принципу послідовності етапів, що передбачає наявність декількох послідовних, або паралельних етапів, яким відповідають певні оригінальні методи, завдання та цілі. Закінчення певного етапу буде свідчити про досягнення проміжної цілі для розвитку регіону і перехід до наступного етапу реалізації стратегії.

Група індивідуальних принципів.

4. Принцип регіональної індивідуальності. Цей принцип передбачає регіональне управління та планування з урахуванням індивідуальних особливостей того регіону, для якого створюється стратегія. До регіональних особливостей відносимо: особливості економічного розвитку та економічного потенціалу регіону; особливості економіко-природного характеру, передусім це ресурсна база, фізико-географічні та природно-кліматичні умови; людський розвиток, відносимо в цю

категорію потенціал робочої сили та умови життя населення; екологічні проблеми та переваги навколишнього природного середовища регіону.

5. Процесний принцип. Передбачає створення стратегії соціально-економічного розвитку як системи самодостатніх процесів, що відповідають принципам процесного підходу.

6. Принцип стратегічного менеджменту. Сьогодні розвинуті країни ефективно використовують стратегії соціально-економічного розвитку всіх рівнів, як інструмент вдалого стратегічного управління та місцевого самоврядування. За рахунок продуманих презентацій для широкого загалу, задіяна велика кількість членів суспільства, що призводить до зацікавленості самих мешканців у досягненні цілей та виконанні задач поставлених стратегією соціально-економічного розвитку території.

Стратегія повинна стати презентацією дій, основним вектором соціально-економічного розвитку, не лише для місцевих рад а і для суспільства в цілому.

7. Принцип прагнення до самофінансування та самозабезпечення. При створенні стратегій соціально-економічного розвитку регіонів потрібно передбачати те, що регіони повинні забезпечувати власні потреби власними силами. Перш за все це стосується наповнення місцевих бюджетів місцевими податками та зборами, які повинні забезпечити сталий соціально-економічний розвиток регіону. По-друге, це стосується забезпечення регіону продуктами та товарами першої необхідності за рахунок власного виробництва та за рахунок можливостей інших регіонів.

8. Принцип субсидіарності. Актуальний для стратегій нижчих ієрархічних рівнів. Передбачає делегування обов'язків виконавцям відповідного рівня. Згідно цього принципу задачі та цілі необхідно ставити а проблеми вирішувати на відповідному рівні, де їх вирішення буде найефективнішим.

9. Принцип доступу до інформації. Кожен член суспільства повинен мати вільний доступ до процесу обговорення стратегій соціально-економічного розвитку, принаймні в режимі обговорення на форумах, або гаряча лінія при органі влади відповідного рівня, що відповідальний за створення стратегії. Коли вже є прийнятий документ, він повинен бути опублікований та представлений широкому загалу. Зацікавленість мешканців у вдалому виконанні стратегій може гарантувати досягнення цілей та певний контроль за виконанням владою стратегії розвитку території.

Отже, розглянувши принципи основних складових стратегічного управління просторовим розвитком економіки України та ґрунтуючись на логіці процесного підходу робимо висновки про те, що ефективність регіонального управління залежить від дотримання певних умов, а саме: по-перше, принципи повинні обиратися за науковим підходом, тобто бути віддзеркаленням новітніх підходів до стратегічного управління регіональним розвитком; по-друге, вони повинні базуватися на методах стратегічного менеджменту – тобто запобігати некваліфікованій роботі місцевих чиновників-виконавців стратегій соціально-економічного розвитку регіонів; по-третє, між собою принципи повні поєднуватись так гармонійно, щоб це не заважало а лише стимулювало процес стратегічного управління просторовим розвитком економіки України; по-четверте, сукупність принципів повинна бути лояльна до можливого доповнення іншими, новішими принципами, тобто повинна враховуватись динамічність процесів просторового розвитку регіонів; по-п'яте, принципи на жаль не враховують людський фактор – саме він впливає на те чи виконується стратегія ефективно. Компетентність та кваліфікованість виконавців може суттєво вплинути на кінцевий результат, навіть опосередкована стратегія буде дієвою при кваліфікованому виконанні.

Наукове обґрунтування принципів стратегічного управління просторово-економічним розвитком економіки держави слугуватиме ефективній побудові та подальшій реалізації стратегії соціально-економічного розвитку, за умов дотримання означених принципів. Подальший процес дослідження у цьому напрямку, повинен дати результати у вигляді окреслення механізмів вдосконалення стратегічного управління просторовим економічним розвитком регіонів України.

Література

1. Глазьев С.Ю. Стратегия развития Крыма игнорирует Россию [Електронний ресурс]: Офіційний сайт «Росбалт» інформаційна агенція – Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/ukraine/2010/12/10/799501.html>
2. Жук М.В. Регіональна економіка: Підручник. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 416 с.
3. Миронова О.О. Принципи процесного підходу для опису процесів управління підприємством [Електронний ресурс]: Офіційний сайт ООО Руснаука – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2011/Economics/6_79747.doc.htm
4. Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. – Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. - 896 с.
5. Общие принципы управления [Електронний ресурс]: Блог InfoManagement – Режим доступу: http://infomanagement.ru/lekcija/Principi_upravleniya

6. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-2006-%EF>

7. Шершньова З.С. Стратегічне управління: підруч. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.

Рецензент докт. екон. наук *И.К. Чукаева*

657.222

*Дмитренко А.В., к.е.н., доцент,
«ДВНЗ КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЕЗ СТВОРЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ БЕЗ ОБ'ЄДНАННЯ ВКЛАДІВ

Економічні процеси в суспільстві нерозривно пов'язані з розвитком різноманітних форм господарської діяльності, у тому числі підприємницької, які, в свою чергу, відображають зміни у структурі виробництва, техніці і технології, споживацьких тенденціях, громадському настрої і державній політиці. Через насиченість ринку та посилення конкуренції господарюючі суб'єкти змушують об'єднувати свої зусилля для досягнення максимально можливої ефективності своєї діяльності. Одним із численних способів цього досягнення є ведення спільної діяльності (далі – СД).

Існують різноманітні класифікації типів та форм діяльності, в тому числі поділ діяльності на духовну та матеріальну, виробничу, трудову та нетрудову, індивідуальну та спільну. На лідируючу позицію виходить СД (в тому числі й спільне підприємство), де переплітаються економіка, політика та право, комерція і дипломатія, наукові дослідження та промислові розробки, торгівля й операції в кредитно-фінансовій сфері. СД представляє собою одну з універсальних форм розвитку господарських зв'язків та сприяє формуванню нової прогресивної структури економіки, позитивно впливає на процеси ринкової орієнтації, сприяє інтеграції країни у світову систему господарювання. Також СД краще задовольняє потреби виробництва та населення в певних видах промислової продукції, сировинних і продовольчих товарах, сприяє надходженню до країни сучасної передової техніки та технології, необхідних матеріальних і фінансових ресурсів, розширює експортну базу країни тощо. СД як господарська, підприємницька діяльність, водночас відіграє вирішальну роль у розбудові економіки країни. На сьогодні проблемними питаннями є відсутність чіткої законодавчої регламентації спільної діяльності без створення юридичної особи, у тому числі без об'єднання вкладів та пояснень щодо методики обліку такої спільної діяльності.

Питаннями обліку спільної діяльності, у тому числі спільної діяльності без створення юридичної особи без об'єднання вкладів займалася численна кількість науковців, бухгалтерів – практиків, аудиторів, молодих вчених, юристів, до яких слід віднести Тетяну Ноур [1], В.В. Резнікову [2], С.Ф. Голова [3], Віталія Омелькіна [4], Н. Яновську [5], Н.В. Гришко, Л.Є. Рогозян та багато інших вчених – економістів, адвокатів, економістів – аналітиків.

Метою статті є продовження досліджень вищезазначених науковців із обліку спільної діяльності без створення юридичної особи без об'єднання вкладів та удосконалення методики обліку вказаної спільної діяльності. Завданнями, які ставляться автором статті є: аналіз нормативно-законодавчих актів з обліку спільної діяльності в Україні, аналіз досліджень науковців із обліку спільної діяльності без створення юридичної особи без об'єднання вкладів, розроблення методики обліку та розподілу прибутку учасників спільної діяльності.

Отже, розглянемо таке поняття, як «спільна діяльність», і про те, як вона регулюється законодавством.

Згідно зі статтею 1130 Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ) за договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язані спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законові [7]. Спільна діяльність може здійснюватися на основі об'єднання внесків учасників (просте товариство) або без об'єднання внесків учасників.

Спільна діяльність існувала і відповідно до Цивільного кодексу УРСР. Старий Цивільний кодекс, який втратив чинність 31 грудня 2003 року, встановлював, що мета СД може бути лише «господарською», розшифровуючи її як «будівництво і експлуатація міжколгоспного або державно-колгоспного підприємства або установи... будівництва водогосподарських споруд і пристроїв, будівництво шляхів, спортивних споруд, шкіл, родильних будинків, жилих будинків і т. ін.». Отже, із